

dat ik van hem aanhaalde ¹⁴⁾ in mijne openbare les: „Ich brauche hier gar nicht zu untersuchen, ob dieses oder jenes Buch inspiriert oder canonisch sei, sondern es ist mir hinreichend wenn ich weiss es ist aus den grauen Alterthum“. Volkomen consequent zegt hij dan ook verder, dat de apocriefe boeken even gewichtig zijn als de canonicke, om daarmede voorts Philo, Josephus e. a. te coördineeren.

Deze practijk bleef in de negentiende eeuw langen tijd heerschen, zoo bij de Roomschen Jahn ¹⁵⁾ en Aug. Scholz, als bij de Protestanten Rosenmüller ¹⁶⁾, Pareau en Keil. De onderscheiding tusschen „Quellen und Hülfsmittel“ is bij Aug. Scholz ¹⁷⁾ evenmin principieel al bij Faber. Pareau ¹⁸⁾ noemt wel als praecipuus fons „Codex Sacerum Veteris tum Novi Testamenti“. Doch hij coördineert daarmede onmiddellijk de Apocriefen des Ouden Testaments, Philo en Josephus, den Talmud, etc. En Keil ¹⁹⁾ wekt wel hope op zuiverder afbakening met zijne hoofdonterscheiding tusschen primaire en subsidiaire bronnen. Doch deze hope wordt spoedig teleurgesteld, wanneer men ziet, hoe onder zijne primaire bronnen de Heilige Schrift wel de eerste, maar niet de eenige plaats inneemt.

Nu was er inmiddels een ander proces ingetreden, waardoor de Heilige Schrift op den duur hare plaats als prima inter pares moest verliezen. Niet alleen boeken, maar ook monumenten en munten werden als bronnen der archaeologie naast haar gesteld. Dit nu had geene verdere principieele gevolgen, wanneer men met Rosenmüller, Aug. Scholz en ook Keil de schriftelijke bronnen in 't algemeen vóór de monumenten en munten plaatste. Doch reeds bij Jahn zien we deze orde grootendeels omgekeerd. Hij noemt